

Klinik Araştırma

Tıp Fakültesi Öğrencilerinin Klinik ve Kesitsel Anatomi Dersi ile İlgili Değerlendirmeleri

Emrah ÖZCAN^{1,a}, İlter KUŞ¹

¹Balıkesir Üniversitesi Tıp Fakültesi, Anatomi Anabilim Dalı, Balıkesir, Türkiye

ÖZET

Amaç: Öğrenci geri bildirimleri, öğrenme-öğretme süreci içerisinde ulaşılan seviyenin belirlenmesinde yaygın olarak kullanılan araştırma yöntemlerinden birisidir. Çalışmamızda, Tıp Fakültesi öğrencilerinin ilk defa ayrı bir ders olarak almış oldukları Klinik ve Kesitsel Anatomi dersi hakkındaki görüşlerinin belirlenmesi amaçlanmıştır.

Gereç ve Yöntem: Çalışmamıza Tıp Fakültesi ikinci sınıfta öğrenim gören öğrenciler dâhil edilmiştir. Yüzyirmialtı öğrenciden 122'si (%96,8) çalışmaya katılmıştır. Öğrencilere 17 sorudan oluşan bir anket formu uygulanmıştır. Veriler, SPSS 22,0 paket programı ile analiz edilip yorumlanmıştır.

Bulgular: Araştırmamıza katılan 122 öğrencinin %88,5'i Klinik ve Kesitsel Anatomi dersi ile ilgili öğrenci görüşlerinin alınmasının gerekli olduğunu söylemiştir. Öğrencilerin %67,2'si Klinik ve Kesitsel Anatomi dersinin ders programında 10:20 ile 12:00 saatleri arasında olması gerektiğini ifade etmiştir. Klinik ve Kesitsel Anatomi dersini öğrencilerin %62,3'ü zaman kaybı olarak görmediği vurgulanmıştır. Öğrencilerin %81,1'i ders öncesinde çalışma notu verilmesini, %89,3'ü ise Klinik ve Kesitsel Anatomi dersinin meslek yaşamı için gerekli olduğunu belirtmiştir. Ayrıca öğrencilerin %91'i Klinik ve Kesitsel Anatomi derslerinin iyi öğrenilmesinde, dersi veren hocanın etkisinin olduğunu ifade etmiştir.

Sonuç: Anatomi eğitiminin daha iyi öğrenilmesinde, öğrencilerden alınan geri bildirimlerin rolü oldukça önemlidir. Anatomi derslerinde öğrenilen bilgilerin kalıcı hale getirilmesinin ileride iyi hekimlerin yetişmesine katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Anahtar Sözcükler: Tıp Eğitimi, Anatomi Eğitimi, Klinik ve Kesitsel Anatomi.

ABSTRACT

Evaluation of Clinical and Cross-Sectional Anatomy Course of Medical Faculty Students

Objective: Students' feedback is one of the research methods that is widely used in determining the reached level during the education. In our study, it was aimed to determine the views of the students of the faculty of medicine on the clinical and cross-sectional anatomy course.

Material and Method: The second grade students of the faculty of medicine were included in the study. One hundred twenty two out of 126 students (96.8%) participated in the study. A questionnaire consisting of 17 questions was applied to the students. Collected data were evaluated using SPSS v22 software.

Results: 88.5% of the participants stated the necessity of obtaining feedbacks about the clinical and cross-sectional anatomy courses (CCSACs). According to our results, 67.2% of the students stated that the CCSACs should be placed between 10:20 and 12:00 a.m. in the weekly course schedule. Furthermore, 62.3% of the students emphasized that the CCSACs were not time wasting. 81.1% of the students stated that the study notes should be given before the courses and 89.3% of the students indicated the necessity of the CCSAC for their professional life. In addition, 91% of the students stated that the quality of the education in the clinical and CCSAC is related with the lecturer.

Conclusion: The role of students' feedback is very important to improve the anatomy education. It is thought that the knowledge acquired in the anatomy courses will make a great contribution to the education of good physicians in the future.

Keywords: Medical Education, Anatomy Education, Clinical and Cross-Sectional Anatomy

Bu makale atıfta nasıl kullanılır: Özcan E, Kuş İ. Tıp Fakültesi Öğrencilerinin Klinik ve Kesitsel Anatomi Dersi ile İlgili Değerlendirmeleri. Fırat Tıp Dergisi 2020; 25 (2): 86-89.

How to cite this article: Özcan E, Kus I. Evaluation of Clinical and Cross-Sectional Anatomy Course of Medical Faculty Students. Fırat Med J 2020; 25 (2): 86-89.

Tıp eğitiminde, toplumun ihtiyaçlarına yönelik nitelikli hekimler ve daha sağlıklı nesiller yetişmesi hedeflenmektedir. Anatomi eğitimi, tıp eğitimi içerisinde oldukça önemli bir yere sahiptir. Anatomi eğitimi öğrencilere, insan vücudunu oluşturan organ ve anatomik yapıların, vücuttaki şekillerini, pozisyonlarını ve fonksiyonlarını öğretmeyi amaçlamaktadır (1-3). Günümüzde ise vücudumuzu meydana getiren yapıların hem morfolojik hem de işlevsel özelliklerinin detaylı olarak bilinmesi daha önemli hale gelmiştir. Bu kapsamda yapılan çalışmalar ile birlikte, hücre içi elemanlar de-

taılı bir şekilde incelenmiş ve böylece anatomi eğitiminin sınırları genişlemiştir (4, 5). Anatomi eğitiminin temeli, kadavra üzerinde yapılan pratik derslerine dayanmaktadır (4). Ancak günümüz Tıp Fakültelerinin eğitim müfredatları incelendiğinde, ders programlarında sadece pratik dersler değil aynı zamanda öğrenim yöntemi olarak amfi dersleri, probleme dayalı öğrenme oturumları, e-öğrenme uygulamaları ve klinik staj uygulamalarının yapıldığı da görülmektedir (2, 5). 1960 yılından itibaren anatomi eğitiminde önemli değişimler yaşanmıştır. Bu değişiklikler; anatomi ders saatlerinin azaltılması, kadavra diseksiyonunun öğrenciler

^aYazışma Adresi: Emrah ÖZCAN, Balıkesir Üniversitesi Tıp Fakültesi, Anatomi Anabilim Dalı, Balıkesir, Türkiye

Tel: 0266 612 1010

Geliş Tarihi/Received: 30.07.2019

e-mail: emrahozcan@balikesir.edu.tr

Kabul Tarihi/Accepted: 23.10.2019

tarafından yapılmaması ve probleme dayalı öğretim yönteminin kullanılmasıdır. Bununla birlikte, anatomi teorik ve pratik derslerinde, anatomi için tasarlanmış modeller, radyolojik görüntüler, üç boyutlu bilgisayar yazılımları ve gerçek dokuların kullanılması da bu değişiklikler içerisinde sayılmaktadır (3, 4, 6).

Tıp eğitiminin amacı, 1988 yılında yayınlanan Edinburgh Bildirgesi'nde, bütün bireylerin sağlığını daha iyi seviyeye çıkaracak hekimler yetiştirmek olarak tanımlanmıştır (7-9). Bundan dolayı öğrenme ortamları, eğitim programları ve öğrenmeyi kolaylaştırmak için yapılacak olan her türlü düzenleme mutlaka öğrenci merkezli olmalıdır. Bu nedenle eğitim ile ilgili olarak yapılacak olan tüm düzenlemelerden önce öğrencilerden geribildirim alınması ve alınan geribildirimler analiz edilerek, sonuçların yetkililerle paylaşılması, eğitim programlarında yapılacak olan düzenlemenin niteliğini arttırmada önemli bir rol oynayacaktır (4). Çalışmamız, 2018-2019 Eğitim-Öğretim yılı Tıp Fakültesi Dönem-II öğrencilerinin almış oldukları Klinik ve Kesitsel Anatomi dersi ile ilgili düşüncelerinin belirlenmesi amacıyla yapılmıştır.

GEREÇ VE YÖNTEM

Etik Onay

Çalışmamız için Balıkesir Üniversitesi Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulu'ndan gerekli izinler alınmıştır (2019/087).

Araştırma Evreni

Çalışmamızın araştırma evrenini, Balıkesir Üniversitesi, Tıp Fakültesi 2018-2019 eğitim-öğretim yılında Klinik ve Kesitsel Anatomi dersini ilk defa ayrı bir ders olarak almış olan Dönem-II öğrencileri oluşturmuştur. Araştırmada örnek büyüklüğü hesaplanmamış olup, evrenin tamamına ulaşılması hedeflenmiştir. Bu kapsamda toplam 126 öğrenciden 122'si (%96,8) çalışmamıza katılmıştır. Çalışmamıza katılan öğrencilerin 72'si erkek (%59), 50'si kız (%41) olup, yaş ortalamaları $20,4 \pm 2,55$ (minimum: 18, maximum: 32)'dir.

Anket Formu

Öğrencilere, literatür taraması yapılarak geliştirilen anket uygulanmıştır (3, 4, 8, 10). Uygulanan anket, 2 adet açık uçlu ve 15 adet kapalı uçlu olmak üzere 17 sorudan oluşmaktadır. Geri bildirimlerin güvenilirliğini arttırmak, öğrencileri baskı altında bırakmamak ve fikirlerini özgür bir şekilde ifade etmelerini sağlamak amacıyla öğrencilerden anket formu üzerine ad, soyad ve öğrenci numaralarını yazmamaları istenmiştir.

İstatistiksel Analiz

Öğrencilerden toplanan yanıtlar SPSS (Statistical Package for Social Sciences) 22,0 paket programına kaydedilip, istatistiksel analizler yapılmıştır. Elde edilen verilerin tanımlayıcı istatistikleri hesaplanmıştır. Sürekli değişkenlerin normallik analizi için Shapiro-Wilk testi kullanılmıştır. Sürekli değişkenlerin normallik

varsayımı sağlanmadığından, tek değişkenli analizlerinde Mann-Whitney U ve Kruskal Wallis testleri kullanılmıştır. Benzer şekilde korelasyon analizinde de sürekli değişkenlerin normallik varsayımı sağlanmadığından Spearman korelasyon kullanılmıştır. Verilerin özeti; ortalama \pm standart sapma olarak ifade edilmiştir. P değeri 0,05'ten küçük olan sonuçlar, istatistiksel olarak anlamlı şekilde değerlendirilmiştir.

BULGULAR

Ankete katılan öğrencilerin mezun oldukları lise türleri tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1. Ankete katılan öğrencilerin mezun oldukları lise türüne göre dağılımları.

Mezun Olunan Lise Türü	n (kişi)	%
Genel Lise	4	3,3
Anadolu Lisesi	48	39,3
Fen Lisesi	47	38,5
Anadolu Öğretmen Lisesi	10	8,2
Diğer	13	10,7
Toplam	122	100,0

Öğrencilerin %18'i dönem tekrarı yaparken, %82'si dönem tekrarı yapmamıştır. Tıp Fakültesi'ni kendi isteğinizle mi seçtiniz sorusuna öğrencilerin %88,5'si "evet", %11,5'i ise "hayır" yanıtı vermiştir. Katılımcıların mezun oldukları lise türü ile dönem tekrarı sorusu arasındaki ilişki incelendiğinde istatistiksel olarak fark bulunamamıştır ($p > 0,05$). Tıp Fakültesini kendi isteği ile tercih edenlerin %55,6'si, kendi isteği ile tercih etmeyenlerin %85,7'si erkeklerden meydana gelmektedir. Tıp Fakültesi seçiminde öğrencinin isteği ile cinsiyet arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark tespit edilmiştir ($p < 0,05$).

Çalışmamıza katılan 108 öğrenci (%88,5) Klinik ve Kesitsel Anatomi derslerinin işlenişi ile ilgili olarak öğrencilerden geri bildirim alınmasını gerekli görürken, 14 öğrenci (%11,5) gerekli olmadığını belirtmiştir. Öğrencilere yöneltilen "Klinik ve Kesitsel Anatomi dersinin ders programında hangi saatlerde olması daha iyi öğrenilmesine neden olur?" sorusuna 82 öğrenci (%67,2) "10:20-12:00" arasında olmasını istemiştir.

Öğrencilerin öğretim üyelerinin Klinik ve Kesitsel Anatomi dersini anlatma sürelerini değerlendirmeleri istenildiğinde, 64 öğrenci (%52,5) yeterli olduğunu, 40 öğrenci (%32,8) az olduğunu ve 18 öğrenci (%14,8) ise fazla olduğunu belirtmiştir. "Öğretim üyelerinin Klinik ve Kesitsel Anatomi derslerini anlatma süresi kaç dakika olmalıdır?" sorusuna katılımcılar bu sürenin ortalama $61,84 \pm 35,15$ (minimum:30, maksimum:120) dakika olmasının uygun olacağını belirtmişlerdir.

Araştırmamıza katılan öğrencilerin Klinik ve Kesitsel Anatomi dersini değerlendirilmesi için yapılan anket sorularına verdikleri yanıtlar tablo 2'de gösterilmiştir.

Tablo 2. Klinik ve Kesitsel Anatomi dersi ile ilgili anket soruları.

Anket Soruları		Evet	Kararsızım	Hayır
Klinik ve Kesitsel Anatomi ders sayısı ve süresi yeterli mi?	n	36	41	42
	%	29,5	33,6	36,9
Klinik ve Kesitsel Anatomi dersinden konuyu anlamış olarak çıkıyorum.	n	38	61	23
	%	31,1	50,0	18,9
Klinik ve Kesitsel Anatomi derslerini zaman kaybı olarak görmüyorum.	n	76	19	27
	%	62,3	15,6	22,1
Klinik ve Kesitsel Anatomi dersi öncesi çalışma notu verilmesi gerekli mi?	n	99	13	10
	%	81,1	10,7	8,2
Klinik ve Kesitsel Anatomi dersi meslek yaşamınız açısından gerekli midir?	n	109	13	0
	%	89,3	10,7	0
Klinik ve Kesitsel Anatomi dersi aynı içerikle farklı bir dönemde tekrarlanmalı mıdır?	n	71	32	19
	%	58,2	26,2	15,6
Klinik ve Kesitsel Anatomi Dersi anlatan öğretim üyesinin, ders içeriğinin iyi öğrenilmesinde etkisi var mıdır?	n	111	8	3
	%	91,0	6,6	2,5
Klinik ve Kesitsel Anatomi derslerinin stajlarımızdaki eğitim sürecinde faydalı olacağını düşünüyor musunuz?	n	110	11	1
	%	90,2	9,0	0,8

Yapılan istatistiksel analizler sonucunda öğrencilerin mezun oldukları lise türü ve dönem tekrarı yapıp yapmamaları ile anket soruları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamıştır ($p > 0,05$). Erkek ve kız öğrencilerin "Klinik ve Kesitsel Anatomi derslerinin stajlarımızdaki eğitim sürecinde faydalı olacağını düşünüyor musunuz?" sorusuna verdikleri yanıtlar arasında oluşan fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($p < 0,05$).

TARTIŞMA

Ülkemizde, öğrencilerin Tıp Fakültesine girmeye hak kazanması için oldukça zorlu bir sınavı geçmeleri gerekmektedir (8). Hem araştırmamıza katılan öğrencilerin %88,5'i hem de yapılan diğer çalışmalarda öğrencilerin Tıp Fakültesine kendi isteği ile geldiğini ifade etmesi, öğrencilerin geçmek zorunda oldukları sınavın zorluğu hakkında önemli bir bilgi vermektedir (8, 9, 11, 12).

Tıp eğitiminin temel taşlarından birisi de anatomi eğitimidir. Anatomi derslerinden alınan bilgi, klinikte hastalık teşhisinin konulmasında önemli bir rol oynamaktadır. Anatomi eğitimi, görsele dayalı bir eğitim olması nedeniyle, özellikle son zamanlarda klasik anatomi ders kitaplarında, radyolojik kesitsel görüntülerine ve klinik anatomi bilgilerine yaygın bir şekilde yer verilmektedir (10). Tıp öğrencilerinin Kesitsel anatomi eğitimini öğrenmeleri insan vücudu organlarının pozisyonlarını ve üç boyutlu yapılarını anlamalarını sağlar. Bu eğitim doğrultusunda, öğrencilerin klinik stajlarında karşılaştıkları radyolojik görüntüleri yorumlamalarına yardımcı olan temel bir beceridir. Bu nedenle klinik stajlarda anatomi eğitiminde rolü önemlidir (13).

Klinik ve Kesitsel Anatomi dersi ile ilgili hem son yıllarda yayınlanan anatomi ders kitaplarında geniş yer verilmesi, hem de öğrencilerin mevcut ders programına dâhil etmek istemeleri bu dersin önemini ortaya çıkarmıştır (3, 4, 8). Acuner ve arkadaşlarının (14) yaptıkları çalışmada, öğrencilerin %77,43'ü mevcut ders programına sırasıyla Klinik, Kesitsel ve Radyolojik Anatomi derslerinin eklenmesini istediklerini belirtmişlerdir. Benzer şekilde Gülekon'un (10) 2017 yılında yaptığı

çalışmada "Sizce Klinik Anatomi dersi olmalı mıdır?" sorusuna katılımcılar çok yüksek oranda "evet" yanıtı vermiştir.

Eğitim ile ilgili olarak yapılacak olan düzenlemelerde öğrenci geri bildirimleri oldukça önemlidir. Çünkü eğitimciler dersin öğretilmesi için gerekli olan verileri sunmaktadır. Elde edilen bu veriler değerlendirilerek, öğrenci odaklı yapılan değişimler, öğretim sürecinin daha başarılı olarak sonuçlanmasına imkân sağlayacaktır (9). Öğrencilerin hem çalışmamızda hem de literatürde yapılan diğer çalışmalarda, öğrencilerden geribildirim alınmasını yüksek oranlarda gerekli olduğunu belirtmişlerdir (12, 13).

Anatomi eğitimi içerisinde klinik anatomi eğitiminin olması gerektiğini yapılan çalışmalarla ortaya konulmuştur (8, 15). Bu doğrultuda, çalışmamıza katılan öğrencilerin %62,3'ünün Klinik ve Kesitsel Anatomi derslerini zaman kaybı olarak görmemesi, %89,3'ünün Klinik ve Kesitsel Anatomi dersi meslek yaşamınız açısından gerekli olduğunu ve %90,2'sinin Klinik ve Kesitsel Anatomi derslerinin ileride alacakları klinik staj eğitimlerine olumlu etki edeceğini belirtmesi, bu dersin anatomi eğitimi içerisindeki yerinin önemli vurgulamaktadır.

Araştırmamıza katılan öğrencilerden 111'inin (%91) Klinik ve Kesitsel Anatomi Dersini anlatan öğretim üyesinin, ders içeriğinin iyi öğrenilmesinde etkisi olduğunu belirtmiştir. Dersi anlatan öğretim üyesinin bilgi birikimi ve anlatma yeteneğinin, derslerin öğrenilmesi sürecinde tartışılmaz bir yere sahip olduğunu göstermektedir.

Sonuç olarak, öğrencilerden alınan geribildirim sonuçları değerlendirildiğinde, Klinik ve Kesitsel Anatomi dersleri için eğitimciler yol gösterebilecek anlamlı sonuçlar ortaya çıktığı görülmektedir. Eğitimciler tarafından Klinik ve Kesitsel Anatomi derslerinde oluşan eksikliklerinin ortadan kaldırılması, anatomi derslerinin öğrenciler tarafından daha iyi öğrenilmesine olanak sağlayabilecektir.

Sınırlamalar

Katılımcı sayımızın az olması, çalışmamızın sınırlılıklarını oluşturmaktadır.

KAYNAKLAR

1. Tuygar ŞF, Kuş İ, Karaca Saygılı Ö, Özcan E, Gülçen B. Tıp Fakültesi öğrencilerinin anatomi eğitimine yönelik memnuniyet düzeyleri ve ilgili değişkenlerin incelenmesi. *Tıp Eğitimi Dünyası* 2015; 42: 5-14.
2. Taner D. Fonksiyonel anatomi: Ekstremiteler ve sırt bölgesi. 7. Baskı. Ankara: HYB Yayıncılık, 2013; 1-3.
3. Yavuz F, Ertekin T, Elmalı F, Ülger H. Klinik öncesi ve klinik dönemde tıp öğrencilerinin anatomi eğitiminde kadavra kullanımı ile ilgili değerlendirmeleri. *Erciyes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi* 2017; 26: 227-32.
4. Gözil R, Özkan S, Bahçelioğlu M ve ark. Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesi 2.sınıf öğrencilerinin anatomi eğitimini değerlendirmeleri. *Tıp Eğitimi Dünyası* 2006; 23: 27-32.
5. Tuygar ŞF. Tıp Fakültelerinde mezuniyet öncesi anatomi eğitiminin öğrenci geribildirimleri ile değerlendirilmesi. Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek lisans Tezi, Balıkesir, Balıkesir Üniversitesi 2014.
6. Carmichael SW, Pawlina W. Animated powerpoint as a Tool to Teach Anatomy. *Anat Rec* 2000; 261: 83-8.
7. Sayek İ, Odabaşı O, Kiper N. Türk Tabipler Birliği Mezuniyet Öncesi Tıp Eğitimi Raporu. Ankara. Türk Tabipleri Birliği Yayınları 2010.
8. Arı İ, İrgil E, Kafa İM, Şendemir E. Bir anket çalışması: Anatomi eğitimi ve öğrencilerin düşünceleri. *Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi* 2003; 29: 15-8.
9. Atay E, Çınar Ş, Özçelik Bozkurt Ö, Tokpınar A, Soysal H, Doğan U. Anket çalışması: Tıp Fakültesi Dönem 1 öğrencilerinin sosyo-demografik özellikleri ve anatomi eğitimi hakkındaki düşünceleri. *Erciyes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi* 2016; 25: 24-8.
10. Gülekon İN. Anatomi eğitiminde radyolojik ve klinik anatominin yeri: Öğrenci görüşleri. *Gazi Medical Journal* 2017; 28: 179-83.
11. Özcan E, Vatansever A. Balıkesir Üniversitesi Tıp Fakültesi Dönem-II öğrencilerinin anatomi eğitimini değerlendirmeleri. *Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi* 2018; 5: 164-8.
12. Vatansever A, Özcan E. Tıp Fakültesi Dönem 1 ve Dönem 2 öğrencilerinin anatomi pratik eğitimini değerlendirmeleri. *Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi* 2018; 44: 125-8.
13. Perumal V. A sectional anatomy learning tool for medical students: development and user-usage analytics. *Surg Radiol Anat* 2018; 40: 129-300.
14. Acuner AM, Yalçın M, Ersoy M, Tekdemir İ, Ersoy F. Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi anatomi dersine ilişkin öğretme-öğrenme sürecinin değerlendirilmesi. *Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Mecmuası* 1999; 52: 211-8.
15. Arı İ, Şendemir E. Anatomi eğitimi üzerine öğrenci görüşleri. *Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi* 2003; 29: 11-4.

Emrah ÖZCAN
İlter KUŞ

0000-0002-6373-4744
0000-0002-3194-267X